

האם "מעשים דומים" יכולים לשמש כ"סיוע" ראיתי

מאת צבי פפרברג* ושלי פפרברג**

דרישת הסיוע – רקע:

תולדות דיני הראיות הינן התפתחות הדרגתית של מעבר מכללים מכניים ונוקשים אשר דרשו "כמות" ראיתית קבועה לכללים גמישים הבודקים משקל הראיה, ערכה ואיכותה. משקל מיוחד ניתן איפה לזהות נותן העדות. בדומה למשפט העברי שקבע את הכלל לפיו אין, בדרך כלל, מרשיעים אדם על פי עדות עד אחד בבחינת "על פי שני עדים או על פי שלושה עדים יקום דבר"¹.

בהשפעת המשפט הכנסייתי היתה במשפט הקונטיננטי דרישה למספר מינימלי של עדים (בדרך כלל: שניים) ובמשפט האנגלי הקדום דרשו מבעל דין יותר מאדם אחד שיתמוך בשבועתו ומוקבל היה כי המושבעים הם יותר משום שכני המתדיינים ובעלי "מידע" עליהם².

נטית המשפט המקובל המודרני ממנו "ירשנו" את עיקר דיני הראיות של משפטנו, רשאי בית המשפט השומע ראיות, לפסוק גם על פי עד אחד, ואולם קיימים חריגים בהם קיימת דרישה, בין בחוק החרות ובין בהלכה הפסוקה, כי בנוסף לעדות היחידה תציג התביעה ראיה מסייעת. ההבדל בין דרישת סיוע הקבועה בחוק לזו שנקבעה בהלכה הפסוקה היא כי במקרה הראשון הדרישה הינה מוחלטת ולכאורה אין בית המשפט רשאי להרשיע נאשם או לקבוע ממצא עובדתי על יסוד עד אחד בלבד ואילו במקרה השני, מדובר בהודאה מנחה לבית המשפט לפי "מסוכן" להגיע להרשעה או ממצא עובדתי על סמך עדות יחידה באותו מקרה³.

במשפט האזרחי, מפרטת פקודה הראיות⁴ סדרת מקרים בהם, אם מצא בית המשפט לנכון לפסוק על סמך עדות יחידה, שאינה הודאת בעל דין ועשה זאת בהעדר ראיה נוספת לסיוע, יפרט בהחלטתו מה הניע אותו להסתפק בעדות זו:

"ואלה המקרים:

(1) **העדות היא של קטין למטה מגיל 14;**

(2) **העדות היא של בעל דין או של בן-זוגו, ילדו, הורו, אחיו או אחותו של בעל דין;**

(3) **העדות היא של אדם המעוניין בתוצאות המשפט לטובת בעל הדין שקרא אותו להעיד;**

(4) **התובענה היא נגד עזבון, קטין, חולה נפש או נעדר;**

(5) **נסיבות אחרות שבהן דרוש, לדעת בית המשפט, פירוט כאמור.**⁵

במשפט הפלילי, רשאי אמנם בית המשפט להרשיע אדם, על פי עדות יחידה אפילו בעבירת רצח (הגם שהמקרים שאושרו בפסיקת בתי משפט של ערעור דנו בנסיבות יוצאות דופן⁶) ואולם במצבים כאלה על בית

¹ דברים י"ט, 15; שם, י"ז, 6; במדבר ל"ה, 30; רמב"ם, הלכות עדות פ"ה, א'.

² הרנון: "דיני ראיות" (חלק שני – תשמ"ה), 4 (להלן: "הרנון").

³ Cross and Tapper on Evidence (London: Butterworths, 9th ed., 1999), 333-381.

⁴ בסעיף 54 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א - 1971 (להלן: "פק"ר").

⁵ שם.

המשפט לנהוג בזהירות מיוחדת ולשקול היטב האם "בטוח" לסמוך על עד יחיד לצורך הרשעת הנאשם. ההלכה מלפני בית המשפט העליון הינה כי במצב של "עדות מול עדות", צריך בית המשפט לנהוג בזהירות יתירה.⁷

דרישה לחיזוק ראיתי ואף לראיה מסייעת, לצורך הרשעת אדם בפלילים, נקבע מפורשות בסעיף 54א(א) לפק"ר קובע כי:

"בית המשפט לא ירשע נאשם על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה, אלא אם מצא בחומר הראיות דבר לחיזוקה; ואולם אם היה השותף עד מדינה - טעונה עדותו סיוע; לענין זה, 'עד מדינה' - שותף לאותה עבירה המעיד מטעם התביעה לאחר שניתנה או שהובטחה לו טובת הנאה." (ההדגשות שלנו – פ.ש.פ. 9.)

לעומת זאת, במקרים של עבירות מין, נקבעה בסעיף 54א(ב) לפק"ר: "חובת הנמקה", לעניינה נאמר: "חובת הנמקה", מדוברת בהנמקה שבהיגיון ובשכל ישר, שיש בה כדי להסביר על שום מה רשאי בית המשפט לסמוך הרשעה בהקשר זה על עדות יחידה של קרבן העבירה, על אף הסיכונים הכרוכים בכך..."⁸

יצוין כי בעבר דרש סעיף 55 לפק"ר כי נאשם לא יורשע על סמך עדותו של קטין, אשר לא נתקבלה בשבועה, אלא אם יש לה סיוע⁹

ואולם בשנת תשנ"א תוקן סעיף ונוסחו דהיום דורש רק דבר מה לחיזוק עדותו של קטין שאינו בר אחריות פלילית. מקום בו נתקבלה ראיה על עדות קטין שנגבתה על ידי חוקר ילדים¹⁰, הרי שבהתאם לסעיף 11 לחוק לתיקון ראיות (הגנת ילדים), תשט"ו – 1955: "לא יורשע אדם על סמך ראיה לפי סעיף 9 אלא אם יש לה סיוע בראיה אחרת."

נקבע כי דרישת הסיוע הנ"ל, לא באה אלא כתוצאה מתחייבת מכך כי לא ראוי הוא להשתית הרשעה על סמך עדות של קטין, שנתקבלה למעשה כעדות שמיעה, בלי שתעמוד לנאשם הזכות הבסיסית לחקור את ה"עד" בחקירה שכנגד.¹¹

מהות הראיה המסייעת:

הרעיון שביסוד דרישת הסיוע הינה תוספת ראיתית משמעותית המחייבת כי הראיה המסייעת תהיה ממקור אוטונומי ובלתי תלוי, קרי: שלא תהא נשענת על עדותו של העד היחיד (המכחיש דברי הנאשם) אשר אותה היא באה לאשש. התנאים הדרושים להפיכת ראיה "סתם" לראיה מסייעת, נוסחו בפסיקה¹² בשלושה מבחנים מצטברים:

"כדי שראיה תשמש 'סיוע' עליה לעמוד בשלוש דרישות מצטברות: האחת, עליה לבוא ממקור עצמאי ונפרד, ביחס לעדות הטעונה סיוע. השנייה, עליה לסבך, או לפחות להיות נוטה לסבך, את הנאשם באחריות

⁶ ראה: ע"פ 87/53 אל-נבארי נ' היועמ"ש, פ"ד ז (2) 964, 967.

⁷ שם, שם; ע"פ 811/76 צסיס נ' מ"י, פ"ד לא (3) 735, 733.

⁸ י" קדמי: על הראיות (תשנ"ט - 1999), חלק ראשון, 189 (להלן: "קדמי").

⁹ הרנון, 9.

¹⁰ על פי סעיף 9 לחוק לתיקון ראיות (הגנת ילדים), תשט"ו – 1955.

¹¹ ע"פ 4009/90 מ"י נ' פלוני, פ"ד מז (1) 292, 302 (להלן: "פס"ד פלוני").

¹² ראה לדוגמא: ע"פ 378/74 מסר נ' מ"י, פ"ד ל(1) 687, 696.

לביצוע המעשה נושא האישום, ושלישית, עליה להתייחס לנקודה ממשית השנויה במחלוקת בין הצדדים...¹³

עוד נקבע כי: ראיית הסיוע אינה חייבת להתייחס לכל פרטי האירוע נושא האישום, ודי לה אם מתייחסת לפרט מהותי אחד. באופן דומה, אין ראיית הסיוע חייבת להתייחס לכל העובדות השנויות במחלוקת, ודי לה אם היא תתייחס לאחת - או לאחדות - מהן, ובלבד שתהא זו, בנסיבות העניין, עובדה מהותית¹⁴

ואולם, ראיית הסיוע אינה חייבת להיות ראייה אחת ויחידה העונה על שלוש דרישות אלו, אלא יכולה היא להיות מורכבת ממקבץ של ראיות העונות יחד על דרישות אלו.¹⁵

ככל שיריעת ההגנה מתרחבת וההכחשה מצד הנאשם היא כללית וטוטאלית יותר, גם אופייה של ראיית הסיוע הנדרשת יכול להיות מוגבל יותר. ראיית הסיוע, במקרה כזה, אינה מוגבלת פורמאלית לתחום הצר והמצומצם של התרחשות מעשה העבירה עצמו, ויכול שתימצא מעבר לכך.¹⁶

נקבע כי עדות הטעונה סיוע יש בכוחה לסייע לעדות אחרת, העיקרית, אשר טעונה עצמה סיוע, מכאן שברמה העקרונית לא שלל בית המשפט את האפשרות, כי כאשר ניצבות לפני בית המשפט שתי עדויות של קטינות מתלוננות, שנגבו בפני חוקר נוער, תהווה עדותה של האחת סיוע לשנייה, ולהפך.¹⁷

האם "מעשים דומים" יכולים לשמש כ"סיוע" ?

הכלל הרחב הוא שאין התביעה רשאית להציג בפני בית המשפט, בשלב בירור אשמתו של הנאשם (להבדיל משלב הטיעונים לעונש), ראייה הנוגעת להתנהגותו של הנאשם בהזדמנויות אחרות המצביעה על "אופיו הרע" של הנאשם או על נטייתו המיוחדת לבצע את העבירה שבה הוא מואשם. הסיבה לכך הינה למנוע ככל הניתן מצב בלתי רצוי לפיו יגבש לעצמו בית המשפט, בשלב בירור אשמתו של הנאשם בעבירה פלונית, דעת קדומה נוכח היותו "עבריין מועד" או כי הורשע בעבירות אחרות בעבר.

אשר על כן, נקבעה הוראה חקוקה¹⁸ לפיה:

"נאשם שבחר להעיד, לא יישאל בחקירה שכנגד שאלות בענין הנוגע להרשעותיו הקודמות, מלבד אם העיד על אופיו הטוב או הביא ראייה אחרת לכך, בין בראיותיו ובין בחקירה שכנגד של עדי התביעה."

חריג לכלל זה מתקיים כאשר הראייה הנוגעת להתנהגותו השלילית של הנאשם בהזדמנויות אחרות נדרשת כדי להוכיח שיטה מיוחדת שנקט הנאשם בביצוע המעשים האחרים, המאפיינת בסממניה אף את אופן

¹³ בשי"פ 7194/97 בהנ' מ"י, פ"ד נא (5) 403, 409.

¹⁴ שם, שם; ע"פ 258/83 מ"י נ' אהרוני, פ"ד מ (1) 617, 629.

¹⁵ קדמי, 132-142.

¹⁶ פס"ד פלוני, 302.

¹⁷ דעת הרוב בפס"ד פלוני.

¹⁸ סעיף 163 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), תשמ"ב – 1982.

ביצועו של המעשה הנוכחי¹⁹. חריג זה לכלל הפסילה מוכר בשיטת המשפט המקובל אנגלי כ"עדות שיטה" (Evidence of System) או החריג בדבר "עדות על מעשים דומים" (Evidence of Similar Facts or deeds).

החריג התפתח במשפט האנגלי ומצא ביטוי עוד בסוף המאה ה-19²⁰ ונקלט במשפט הישראלי בפסק דינו של הנשיא אגרנט בפרשת **שיוביץ**²¹. הכלל האמור שנקלט אף במשפט האמריקאי, פותח שם תוך הבחנה בין "עדות שיטה", שהיא ראיה נסיבתית לעצם ביצוע העבירה, לבין "עדות בדבר מעשים דומים" שנועדה להוכיח קיומה של "מחשבה פלילית" להבדיל ממעשה אקראי.

הפסיקה הישראלית הלכה בעקבות ההבחנה במשפט האמריקאי, בין שני המושגים הללו, הקרובים באופיים, והנעוצה בתכלית השונה אשר לשמה נדרשת הראיה: **"עדות על מעשים דומים"** - מכוונת לתקוף טענה אפשרית של הנאשם בדבר העדר כוונה פלילית, בעיקר כאשר ביצוע המעשה אינו שנוי במחלוקת. **"עדות שיטה"** - משמשת להוכחת עצם ביצוע של מעשה העבירה על ידי הנאשם.

לעניין ההבחנה בין מעשים דומים לעדות שיטה, נקבע²²:

"מעשה דומה' נבדל ממעשה המשקף 'שיטת ביצוע' הן בטיבו והן בכוחו הראייתי. על פי טיבו, נבדל מעשה המשקף 'שיטת ביצוע' מ'מעשה דומה' בכך שמעשה של 'שיטה' מבטא רמת דמיון מוחלטת של מאפיינים מיוחדים בין המעשה נושא האישום לבין מעשה קודם; בעוד ש'מעשה דומה' מסתפק ב'דמיון' כללי של תבנית המעשה 'הדומה' למעשה נושא האישום. לענין כוחם הראייתי, מוגבל כוחו של 'מעשה דומה' להשמטת הבסיס מתחת לטענת מקריות או העדר כוונה מצידו של עושה המעשה נושא האישום; בעוד שמעשה המשקף 'שיטת ביצוע' מצביע על עושה המעשה הקודם כעושה המעשה נושא האישום."

בית המשפט רשאי לקבוע מסקנות על יסוד "עדות שיטה", אם שוכנע כי ייחודו של אופן ביצוע המעשה העברייני מלמד על עצם ביצוע העבירה או על זהות מבצעה²³

כוחם הראייתי של מעשים דומים ושל "שיטת ביצוע" אופיינית, תלוי בראש ובראשונה בקבילות הראיה כאמור לעיל, ונעוץ במסקנה המתחייבת מן הדמיון שבין המעשה או שיטת הביצוע של המעשה נושא האישום, לבין מעשים שנעשו ע"י הנאשם בהזדמנות אחרת או לבין שיטת ביצוע בה נקט במקרה אחר. עם זאת אין לשכוח כי כאשר מדובר במעשים דומים כוחם מתמקד בהשמטת הבסיס מתחת לטענות של טעות, תום לב וכיוב', קרי: לשלילת טענת נאשם כי לא נתקיים אצלו "הלך הנפש" הנדרש להרשעה²⁴.

נקבע כי לשם קביעת מסקנה מ"עדות שיטה" דרושה הצטברות תכונות דומות **ברמה גבוהה ביותר**. בפס"ד **שיוביץ** הודגש, כי:

"כאשר התכונות הדומות הטמונות בכל אחת מעיסקאותיו הקודמות של הנאשם והדומות לאלה הטמונות בעיסקה נושא ההאשמה מגיעות, שעה שהן מצטברות זו לזו, לדרגת הדמיון המראה בהכרח שהנאשם פעל

¹⁹ ע"פ 3049/94 פלוני נ' מ"י, פ"ד מט (4) 189, 194-192; נ' זלצמן "עדות שיטה" כראיה מסייעת - מבחן שונה לקבילות? משפטים יא (תשמ"א) 528.

²⁰ Makin v. A-G for New South Wales [1894] AC 57.

²¹ ע"פ 265/64 שיוביץ נ' היועמ"ש, פ"ד יט (3) 421 (להלן: "פס"ד שיוביץ").

²² ע"פ 595/95 קריספין נ' מ"י, טרם פורסם [פדאור (לא פורסם) 96 (1) 284], 4 (להלן: "פס"ד קריספין").

²³ ע"פ 411/04 טטרון נ' מ"י, טרם פורסם [פדאור (לא פורסם) 06 (1) 350], 1.

²⁴ קדמי, 256.

לפי תכנית פלילית (שיטה) שקבע מראש ואשר כל אחת מאותן העיסקאות (לרבות העיסקה נשוא ההאשמה) מהוות דוגמא נפרדת להגשמתה - הרי לפנינו עדות שבכוחה להוכיח לא רק את יסוד הכוונה הפלילית אלא גם את המעשה הפלילי המיוחס לו. מכאן יוצא, שההבדל בין עדות שיטה לבין עדות על סתם מעשים דומים הינה הבדל של דרגה - של מידת הדמיון בין התכונות המאפיינות את העיסקאות הקודמות לאלו הטמונות בעיסקה שהיא נשוא המשפט - הווה אומר, כי עדות שיטה מחייבת הצטברות של תכונות דומות בדרגה גבוהה יותר מאשר עדות על מעשים דומים, המכוונת להוכיח אך את כוונתו הפלילית של הנאשם. הטעם לדבר הוא: כיוון שההנחה באשר לעדות מהסוג השני, היא, שאין חולקים שהנאשם ביצע את האקט הפלילי, הרי לשם סתירת הטענה בדבר תום לב, ניתן להסתפק בעדות המראה שעשה מעשים אחרים, אשר אחדות מתכונותיהן דומות לתכונות המעשה הנדון; כגון כי המדובר באותו מבצע ובמעשה מסוג דומה - אך לא דווקא באותה דרך של ביצוע או באותו קרבן. לעומת זה, כאשר מטרת העדות היא להוכיח את המעשה עצמו, כי אז דרושה הצטברות של תכונות דומות, באשר לעיסקאות הנדונות, במידה אשר בכוחה לשכנע שהנאשם פעל לפי שיטה שקבע מראש ואשר אותו מעשה משקף אותה"²⁵.

בספרות ובפסיקה הודגש עוד, כי במקרים בהם עדות השיטה משמשת עדות יחידה להוכחת זהות העבריין או לעצם ביצועה של עבירה, עליה להיות חזקה במיוחד ולהצביע על מידה גבוהה ביותר של דמיון²⁶ כן נקבע כי המשקל ההוכחתי הנדרש של הראיה המסייעת ישתנה ממקרה למקרה, ובקביעת משקלה של הראיה הנדרשת לשם מתן סיוע יש להתחשב בדרגת מהימנותה, באמינותה ובמשקלה ההוכחתי של העדות העיקרית, הטעונה סיוע. במלים אחרות, המשקל הנדרש לראיית הסיוע עומד ביחס הפוך למשקלה של הראיה העיקרית.²⁷

בהקשר זה נקבע בדעת רוב²⁸ חריג המאפשר הוכחת מעשים דומים כסיוע לעדות ילד שנגבתה ע"י חוקר ילדים, בדבר ביצוע עבירה נגד המוסר ע"י הנאשם, קרי: מעשים דומים כראיה לעצם ביצוע המעשה ע"י הנאשם, וזאת כאשר קיים קשר מוחשי בין המעשים (לדוגמא: שתי ילדות המעידות כל אחת על מעשים דומים שנעשו בכל אחת מהן בנפרד ע"י אביהן).

יצויין כי מדובר בסטייה מן ההלכה שקדמה לכך ואשר הסתמכה על הלכות ותיקות מן המשפט האנגלי, לפיהן מותר לתביעה להביא לפני בית המשפט ראיות בדבר מעשי עבירה אחרים שבוצעו על-ידי הנאשם הדומים למעשה המיוחס לנאשם במשפט הנדון, ואולם זאת במטרה להוכיח, ביחד עם יתר הראיות, שהנאשם עשה את מה שעשה לא באקראי או בהיסח הדעת, אלא בכוונה פלילית, או כדי להפריך טענת הגנה אחרת כלשהי של הסניגוריה ולא לשאלת עצם ביצוע המעשה ע"י הנאשם.²⁹

עוד יוזכר כי אף במשפט האנגלי, חל שינוי דומה: ופסק כי לא ניתן לקבוע לעניין זה קריטריונים מאוד ברורים, גורפים ונוקשים ובכל מקרה חייב בית המשפט לקחת בחשבון את כל הנתונים העובדתיים ולשאל את עצמו: לאיזה גורם יש במקרה מיוחד זה משקל רב יותר - לערך ההוכחתי האפשרי של אותה ראיה

²⁵ פס"ד שיוביץ, 458.

²⁶ ע"פ 694/83 דנינו נ' מ"י, פ"ד מ (4) 249, 262; ע"פ 679/78 כהן נ' מ"י, פ"ד לד (1) 480, 493 (השי ברק).

²⁷ ע"פ 318/79 אנגל נ' מ"י, פ"ד לד (3) 98, 107.

²⁸ פס"ד פלונג, נגד דעת המיעוט של השי מצא.

²⁹ ראה סקירה בע"פ 3049/94 פלונג נ' מ"י, פ"ד מט (4) 189, 192.

(ה-"PROBATIVE VALUE"), או להיבט של הפגיעה המוגזמת והבלתי צודקת אולי במצבו של הנאשם, כאשר הוא עדיין נחשב בבחינת חף מפשע (ה-"PREJUDICIAL EFFECT")³⁰

ואולם שימוש כזה בעדותו של קטין אחר כראיה מסייעת יהווה חריג, שיש להפעילו בנסיבות מיוחדות בלבד, לאחר שבית המשפט קבע את הערך ההוכחתי הגבוה של העדויות ושלל חשש לשיתוף פעולה בין המתלוננים וניסיון לרקום עלילת שווא כנגד הנאשם³¹, זוהי אף עמדת המשפט האנגלי, המודרני³² בו נפסק כי למעשים מיניים שבוצעו באנשים אחרים עשויים להיות מאפיינים המעניקים להם כוח ראייתי העולה על הסכנה שביצירת דעה קדומה שגויה, ועל-כן קבילים כנגד הנאשם בעבירת מין³³

חריג זה אושר בפסיקה מאוחרת יותר³⁴ אשר נסמכה הן על ההתפתחות במשפט האנגלי כאמור לעיל והן על המשפט האמריקאי לפיו במשפט על עבירות מין נגד ילדים עדויות על מעשים מיניים דומים בילדים אחרים קבילות לצורך הוכחת האשמה וכסיוע באותם מקרים שבהם הוא נדרש. זאת, משום שמעשים מיניים דומים שבוצעו בילדים אחרים מחזקים את עדות הקורבן ושוללים את הטענה כי הדברים נבדו מן הלב:

"CORROBORATIVE EVIDENCE IN SEX CRIME CASES INVOLVING YOUTHFUL VICTIMS IS OFTEN TIMES NECESSARY TO ESTABLISHING THE CREDIBILITY OF A YOUNG CHILD. TOO OFTEN THE DETERMINATION OF THE CASE RESTS STRICTLY UPON ESTABLISHING THAT THE VICTIM'S TESTIMONY IS MORE CREDIBLE THAN THAT OF THE ALLEGED PERPETRATOR..."

*TESTIMONY REGARDING ACTS OF ABUSE PREVIOUSLY INFLICTED BY [THE...ACCUSED] UPON OTHER FEMALE CHILDREN... CORROBORATES [THE VICTIM'S TESTIMONY]. EVIDENCE OF ALL THE INCIDENTS OF ABUSE, TAKEN TOGETHER MAY PROVIDE AN EVIDENTIARY PLAN OR PATTERN THAT TENDS TO MAKE THE ALLEGED INCIDENTS MORE PLAUSIBLE AND PROBABLE"*³⁵

יצוין כי ביקורת לא מעטה נמתחה על גישה זו בפסיקה ובספרות בטענה כי עדות בדבר "מעשים דומים" עשויה, לעיתים לשלול טענת נאשם בדבר תום לה או שגגה אך אינם יכולים לשמש כסיוע מקום שזיהויו של הנאשם שנוי במחלוקת³⁶ וכי הסיכון הכרוך בפתיחת פתח לעשיית שימוש ב"עברו" של נאשם כהוכחה לכך שעשה את המעשה שבו הוא מואשם, עולה על הנזק הכרוך בשחרור מאחריות, במקום שבו לא ניתן להרשיע ללא היוזקות לראיה האמורה³⁷

³⁰ D. P. P. V. P. (1991) 93 CR. APP. REP. 267 (C. A)

³¹ פס"ד פלוני, 306.

³² R. CROSS, ON EVIDENCE (LONDON, DUNLIN, EDINBURGH THIRD ED., BY C. TAPPER, 1990) 3637

³³ R. V. H. [1995] 2 ALL E.R. 865 (H.L [16].); R. V. P. [1991] 3 ALL E.R. 337 (H.L [15].)

³⁴ ע"פ 4721/99 פלוני נ' מ"י, פ"ד נה (1) 684; ע"פ 6214/94 מ"י נ' פלוני, טרם פורסם [פדאר (לא פורסם) 95 (2) 20], 1.

³⁵ STATE V. MOORE 819 P. D2 1143 (1991); וראה גם: GEZZI V. STATE 780 P. D2 972 (1989); STATE V. ROJAS 868 P. D2 1037 (1993); STATE V. GRAINGE 918 P. D2 1073 (1996).

³⁶ דעת המיעוט (שי מצא) בפס"ד פלוני.

³⁷ דעת הרוב (אוביטר) בפס"ד קירספין; קדמי, 258-259.

לעניין "שיטת ביצוע" נפסק כי היא עשויה לשמש כסיוע לעדות קורבן של עבירת מין אם הוכחה זהות מספקת בין המקרים³⁸

ואולם פסיקה מאוחרת יותר קבעה כי כאשר מדובר בסיוע בלבד, ניתן להגמיש את מידת דרישת ה"זהות" הנדרשת בין מעשי העבר למעשה הנדון³⁹ ונקבע כי מקום שמדובר "רק" בסיוע, די בכך שננקטה שיטת ביצוע "דומה" ואין צורך שהדמיון יגיע לדרגה של "זהות מוחלטת" כפי שנדרש לו היה מדובר בשיטת ביצוע כראיה עיקרית⁴⁰ ונראה כי מגמת "ההקלה" האמורה לא רק נמשכת אלא אף מתרחבת⁴¹.

*** עורך דין בפפרברג ושות' - משרד עורכי דין**

**** מתמחה, בעלת תואר בוגר (LLB) ממכללת שערי משפט**

³⁸ ע"פ 36/701 ג'ובארה נ' מ"י, פ"ד כד (2) 747.

³⁹ ע"פ 679/78 כהן נ' מ"י, פ"ד לד (1) 480; ע"פ 694/83 דנינו נ' מ"י, פ"ד מ (4) 249.

⁴⁰ ע"פ 531/88 רדעי נ' מ"י, פ"ד מד (4) 573, 559.

⁴¹ ע"פ 3049/94 פלוני נ' מ"י, פ"ד מט (4) 189; קדמי, 259.